1,2 m storio tamsiai pilko priesmėlio sluoksnis su daugiausia XIX a. datuojamais radiniais (pasitaikė ir kelios XVIII a. keramikos šukės) bei didele statybinių griuvenų koncentracija šurfo PR dalyje. 2,1 m gylyje rasta varinė moneta – 1854 m. Rusijos imperijos „denežka“. 2,4–2,6 m gylyje buvo smėlio su žvyru sluoksnis be radinių. 2,8 m gylyje pasiektas įžemis (plonas šlyno sluoksnelis ir įžemio smėlis).

Šurfe 5 iškart po velėna atidengtas 10–15 cm storio permaišyto pilko priesmėlio sluoksnis, kuris šurfo Š dalyje ėjo iki pat įžemio. 40 cm gylyje rasta žalvarinė saga išgaubtu paviršiumi su Rusijos imperijos ereliu. Čia taip pat rasta XIX–XX a. keramikos šukių. 1,3 m gylyje atidengtas netvarkingai sudėtas 10–40 cm skersmens akmenų sluoksnis. Atrodo, tai prastai suklotas kiemo grindinys, datuotinas XIX a. viduriu – II puse. Giliau taip pat buvo dalinai permaišytas juosvo priesmėlio sluoksnis su XVI–XVII a. dubeninio koklio fragmentu, XVIII a. plokštinio koklio fragmentu ir XVI–XIX a. keramikos šukėmis. 1,7 m gylyje pasiektas įžemis – gelsvas smėlis. XX a. datuojamų radinių po grindiniu nerasta.

Sklype Tilto g. 27 nėra fiksuota ankstyvesnio nei XIX a. kultūrinio sluoksnio. Čia aptikti kai kurie ankstyvesni (XVI a. pabaigos – XVIII a.) radiniai yra atsitiktiniai, permaišyti su XIX–XX a. radiniais. Storas, iki 3,5 m kultūrinis sluoksnis, susiformavo XIX–XX a. I pusėje, sklype vykdant didelės apimties niveliacinius darbus. Panašu, jog atvežtinėmis žemėmis ir buitinėmis šiukšlėmis buvo užpilama sklype buvusi loma.

Prie pastato Tilto g. 29, šurfe 5 pastebima, jog po XIX a. viduryje – II pusėje suklotu grindinėliu, fiksuotu 1,3 m gylyje, aptikta XVI–XIX a. radinių, tačiau visiškai nerasta XX a. radinių.

Radiniai perduoti į LNM.

The field evaluation at Tilto Street 27, 29

In 2010, an evaluation (five test pits, a total of 19.0 m^2) was conducted on the plot at Tilto St. 27, 29. No cultural layer earlier than the 19th century was recorded at Tilto St. 27. The earlier (late 16th–18th-century) finds discovered there (Fig. 2) are chance finds mixed with 19th–20th-century finds (Figs. 1, 3). The cultural layer, up to 3.5 m thick, was formed in the 19th – first half of the 20th century during large-scale levelling work. It appears that a depression that existed on the plot was filled with soil and household rubbish brought in from elsewhere. In test pit 5 near the building at Tilto St. 29, it was noticed that 16th–19th-century finds were discovered under paving laid in the mid – second half of the 19th century and recorded at a depth of 1.3 m, but no 20th-century finds were discovered at all.

Ingrida Vosyliūtė

Žvalgomieji tyrimai Vilniaus senamiestyje

2010 m. Vilniaus senamiesčio su priemiesčiais teritorijoje (UK 25504), sklypuose Labdarių g. 6, Paupio g. 27, 29, Rūdninkų g. 13, Rūdninkų g. 16, Subačiaus g. 8, Užupio g. 2, 4, 6, 8, Vokiečių g. 18 vykdyti archeologiniai žvalgomieji tyrimai.

Labdarių g. 6 ištirtas 4 m^2 dydžio šurfas. Jame fiksuotas 1,6–2,3 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 2 horizontų (1 pav.). Viršutinis (iki 2,3 m gylio šurfo ŠR dalyje ir iki 1,1 m gylio likusioje šurfo dalyje) horizontas datuotas XX a. Tai technogeninio pobūdžio sluoksnis, siejamas su įvairios paskirties ko-

1 pav. Labdarių g. 6. XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis. I. Vosyliūtės nuotr.

Fig. 1. Labdarių St. 6. 16th–17th century cultural layer.

munikacijų tiesimo darbais. Šiame sluoksnyje pasitaikė ir XVII–XIX a. radinių, kurie liudija, jog sluoksnio formavimosi metu šioje vietoje buvo suardyti ankstyvesni horizontai. Apatinėje šurfo dalyje išskirtas ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas, kurį sudarė trys vienalaikiai sluoksniai, datuojami XVI–XVII a. (1 pav.) Jame surastas nedidelis kiekis buitinės keramikos, plytgalių, kalkių, perdegusių plytų dalių (gamybos broko). Pagal savo struktūrą ir surastas liekanas šį šurfą galima sieti su buvusia gamybos vieta.

Paupio g. 27, 29 ištirti 3 šurfai, kurių bendras plotas sudarė 11,72 m^2. Juose fiksuotas nuo 1,9 m iki 2,2 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 4 horizontų.

Vėlyviausiam teritorijos etapui priskirtas viršutinis horizontas, vidutiniškai siekiantis 30–60 cm bei 1,3 m gylį. Tai dabartinis žemės paviršius, suformuotas XX a. teritorijos niveliavimo metu. Horizonte neaptikta jokių archeologinių vertybių ar jų požymių turinčių archeologinių liekanų.

Po juo atidengtas XIX a. viduryje – XIX a. pabaigoje susiformavęs horizontas, siejamas su dabartinio eklektinio pastato (namas 29), esančio teritorijos R dalyje, o taip pat su namo 27, esančio teritorijos Š dalyje (prie Paupio gatvės), statybos, remonto ir perstatymo darbais. Šių darbų metu susiformavo šviesiai rudos žemės su įvairiomis statybinėmis atliekomis bei kalkių skiedinio intarpais sluoksnis, kurio storiausias klodas (iki 1,6 m storio) susiformavo teritorijos ŠR dalyje. Horizonte dominavo XIX a. radiniai.

Prieš esamos vietovės užstatymą XIX a. I pusėje buvo suformuotas niveliacinis teritorijos horizontas, siekiant sulyginti reljefą ir nusausinti drėgną vietovę. Šių darbų metu, atvežant gruntą iš aplinkinių Vilniaus senamiesčio vietų, buvo suformuotas nuo 90 cm iki 1,1 m storio sluoksnis su XVIII a. pabaigos – XIX a. radiniais. Jis atsidengė 60 cm (šurfo 1 aplinka) ar 70–80 cm gylyje (šurfo 3 aplinka). ***Šurfe 2*** panašios struktūros sluoksnis nebuvo išskirtas. Čia 1–1,3 m gylyje fiksuotas iš gelsvo, rusvo, pilkšvo smėlio bei šviesiai pilkos žemės tarpsluoksnių sudarytas horizontas, kuris yra suplautinio pobūdžio (suneštas vandens). Matyt, teritorijos vidurinėje dalyje buvo tam tikras reljefo pakilimas, prie kurio prisitaikant ir buvo niveliuojama esama vietovė. Sluoksnio struktūra liudija, jog iki XIX a. pradžios vietovė būdavo užliejama vandens, o netoliese būta vandens telkinio.

Virš įžemio esantį horizontą (pirminį teritorijos paviršių) sudarė 10–20 cm storio drėgno pilkšvo priesmėlio sluoksnis, atsidengęs 1,3–1,7 m gylyje. Šiame sluoksnyje buvo labai smulkių statybinių atliekų, kalkių skiedinio trupinių, gyvulių kaulų bei kelios XVII–XVIII a. keramikos šukės. Sprendžiant pagal struktūrą, sluoksnis buvo suplautinis, su sta-

tybinės veiklos požymiais. Taigi, aplinkinėje teritorijoje galėjo būti retas užstatymas, o tirta vietovė XVII–XVIII a. buvo gana drėgna, klampi ir netinkama užstatymui. Šiame sluoksnyje taip pat surasta akmeninių bei medinių konstrukcijų liekanų, liudijančių antropogeninę veiklą tirtoje teritorijoje. Vienas prie kito dėtų ir vietomis išlikusių akmenų konstrukcijų pasitaikė visuose tirtuose šurfuose. Geriausiai jų liekanos išsilaikė ***šurfe 3*** (teritorijos P dalis). Čia atidengtas 1x1,5 m dydžio iš 20–30x20–25 cm dydžio akmenų dėtas konstrukcijos fragmentas, kuris liudija, jog akmenys buvo dėti tikslingai, siekiant sumažinti vietovės drėgnumą ir klampumą. Vėliau dalis šių akmenų galėjo būti nuplauta, jei aplinkinėje teritorijoje esantis vanduo smarkiai patvindavo. ***Šurfe 1*** (teritorijos Š dalyje), 2 m gylyje taip pat surasti du 80 cm ir 60 cm ilgio lentų fragmentai (vienas iš jų dėtas R–V kryptimi, kitas – Š–P). Konstrukcijos pobūdžiui nusakyti trūksta duomenų, tačiau tai galėjo būti tvoros, šulinio, liepto arba kito statinio liekanos.

Rūdninkų g. 13 ištirti 2 šurfai, kurių bendras plotas sudarė 5 m^2. Juose fiksuotas XV–XX a. datuojamas iki 2,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Tirtoje vietoje buvo rekonstruoti 6 vietovės natūrinės–kultūrinės raidos etapai.

Šurfe 1 viršutinis, iki 50–60 cm gylio esantis horizontas datuojamas XX a. Tai technogeninio pobūdžio sluoksnis, kuris buvo suformuotas kiemo niveliavimo darbų metu. ***Šurfe 2*** XX a. datuojamas sluoksnis fiksuotas šurfo paviršiuje (iki 6 cm gylio) ir šurfo ŠV dalyje, iki 35–40 cm.

XIX a. laikotarpio horizonto šurfe 1 nebuvo aptikta. Yra žinoma, jog 1986–1991 m. vykdant archeologinius, geologinius, architektūrinius tyrimus ir pastatų rekonstrukcijos darbus, kiemo paviršius buvo nužemintas nukasant XIX a. horizontą (žr. *LIIR,* f. 1, b. 1866). Šurfe 2 šio laikotarpio egzistavimą liudija atidengtos XIX a. prie gynybinės sienos stovėjusio pastato pamatų liekanos. Pastatas buvo nugriautas, norint atidengti ir restauruoti gynybinę miesto sieną, tačiau jo kontūras buvo pažymėtas įrengiant 50 cm aukščio betoninį apvadą.

Giliau (nuo 50–60 cm gylio šurfe 1 ir iškart po velėna šurfe 2) atidengtas XVIII a. viduriu – XVIII a. II puse datuojamas horizontas su to paties laikotarpio radiniais. Šurfe 1 šiam laikotarpiui priskirtas 60 cm gylyje atidengtas 70x56x40 cm dydžio grindinio fragmentas.

XVII a. pabaigoje – XVIII a. I pusėje teritorijoje susiformavo antropogeninio pobūdžio intensyvus 25–50 cm storio tamsios žemės sluoksnis, atidengtas 80 cm (šurfo 1 aplinka) ir 35–40 cm gylyje (šurfo 2 aplinka). Jo struktūroje pasitaikė statybinių atliekų liekanų, kurios liudija teritorijoje vykdytus pastatų statybos ir remonto darbus. Horizonte surinkti to paties laikotarpio archeologiniai radiniai ir gyvulių kaulai.

XVII a. pradžioje susiformavę horizontai atidengti 1,3–1,4 m (šurfe 1) ir 75–85 cm gylyje (šurfe 2). Šiam laikotarpiui priklausė šurfe 1 1,4 m gylyje atidengtos iš smulkių akmenų dėto 40–60x130 cm dydžio grindinio liekanos bei šurfe 2 atidengtos neaiškios paskirties medinės konstrukcijos (lentos ir į žemę įleisto rąsto) liekanos. Tyrimai liudija šiuo laikotarpiu teritorijoje prasidėjusį pirminį urbanizacijos procesą, kurio metu buvo pastatytas kiemo ŠR dalyje stovintis pastatas. Prie gynybinės sienos buvo statomi mediniai statiniai bei įtvirtinimai. Neužstatytoje teritorijos dalyje, esančioje prie pastato, gynybinės sienos ir ne-

toliese (Rūdninkų g. 20) esančios Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčios susiformavo aikštė, kuri buvo išgrįsta akmenimis.

Ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas liudija, jog nuo XV a. iki XVII a. pradžios teritorija buvo tuščia, neurbanizuota ir nenaudojama. Prieš esamos vietovės užstatymą joje formavosi natūrinės kilmės horizontas, sudarytas iš suplautinių (vandens sunešty) gelsvo, rusvo, pilkšvo smėlio bei šviesiai pilkos ir pilkos žemės sluoksnių. Sluoksnių struktūra rodo, jog iki XVII a. pradžios vietovė būdavo užliejama vandens, o netoli būta vandens telkinio. Apatiniame pilkos žemės tarpsluoksnyje buvo surasta XV a. datuojama importinė keramikos šukė.

Rūdninkų g. 16 ištirti 2 šurfai, kurių bendras plotas sudarė 8 m^2. Juose fiksuotas XVI–XX a. datuojamas 2,7–3,3 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 4 horizontų.

Šurfe 1, kastame Rūdininkų g. 16 vidiniame kieme, nustatytas XX a. datuojamas 2,6–2,7 m storio technogeninio pobūdžio (kolektoriaus įrengimo ir komunikacijų tiesimo metu suformuotas) kultūrinis sluoksnis. Galima konstatuoti, jog šioje vietoje kultūrinis sluoksnis yra sunaikintas, jame surinkti XIX–XX a. radiniai yra pavieniai ir atsitiktiniai, kitokių archeologinių liekanų nebuvo aptikta.

Šurfe 2, kastame Karmelitų g. 5 vidiniame kieme, įsigilinta iki 3,55 m gylio. Kultūrinio sluoksnio, sudaryto iš 5 horizontų, storis siekė 3,3 m. Viršutinis iki 1,4 m gylio (šurfo Š dalyje) ir iki 2,3 m gylio (šurfo P dalyje) esantis horizontas datuojamas XX a. Jis buvo suformuotas pastatų remonto, komunikacijų įrengimo ir teritorijos niveliavimo metu. Po juo atidengtas XIX pabaigoje – XX a. pradžioje susiformavęs horizontas, kuriame su to paties laikotarpio radiniais buvo surasti ir XVII–XVIII a. radiniai. Pastarieji galėjo patekti iš ankstyvesnių aplinkinėje teritorijoje buvusių sluoksnių, kurie buvo perkasti XIX–XX a. arba buvo atvežti su gruntu iš kitų Vilniaus senamiesčio vietų. 2 m gylyje šurfe atidengtas 10–20 cm storio molio horizontas, kurio chronologija dėl duomenų stokos lieka neaiški, tačiau galima teigti, jog jis galėjo egzistuoti iki XIX a. pab. Po juo išliko XVI–XVII a. susiformavęs žemės paviršius su to paties laikotarpio radiniais. Virš įžemio esantis šviesiai rudos žemės, persimaišiusios su smėliu (įžemiu), sluoksnis sudarė pirminį (iki XVI a. egzistavusį) teritorijos paviršių. Sluoksnis tuščias, be archeologinių radinių.

Subačiaus g. 8 ištirtas 3,78 m^2 dydžio šurfas. Jame esančio kultūrinio sluoksnio storis siekė nuo 1,5 iki 2,05 m. Didžiojoje dalyje šurfo fiksuoti keli technogeninio pobūdžio sluoksniai (perkasimai), suformuoti XX a. vykdant įvairius statybos, komunikacijų tiesimo ir kiemo niveliavimo darbus. Horizonte pasitaikė ir XVI–XIX a. radinių, kurie liudija, jog sluoksnių formavimosi metu šioje vietoje buvo suardytas ankstyvesnis archeologinis horizontas. Pastarojo fragmentas fiksuotas 1,1 m gylyje šurfo P pjūvyje (jo ilgis – 90 cm, storis – 50 cm). Horizontas sudarytas iš tamsiai pilkos žemės sluoksnio (viršutinėje dalyje) ir virš įžemio susiklosčiusio pirminio rudos žemės sluoksnio. Horizonto chronologija nėra aiški, kadangi išliko tik labai nedidelis jo fragmentas, kuriame nebuvo surasta radinių. Tačiau, atsižvelgiant į jo susiformavimo aplinkybes, esamą gylį ir šurfe surinktus radinius, jis gali būti datuojamas XVI–XVII a.

Užupio g. 2, 4, 6, 8 ištirti 5 šurfai, kurių bendras plotas sudarė 20,8 m^2.

Užupio g. 2, 4 kiemo V dalyje tirtame ***šurfe 1*** buvo įsigilinta iki 1,15 m. Čia fiksuotas XVIII–XX a. datuojamas 1–1,15 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 3 horizontų. Iki

50–55 cm gylio šurfo V dalyje ir iki 1,15 m gylio šurfo R dalyje atidengti XX a. datuojami sluoksniai, suformuoti komunikacijų tiesimo ir kiemo niveliavimo metu, be archeologinių radinių. Giliau atidengti 25–35 cm storio XIX a. pastatų statybos metu susiformavę sluoksniai su įvairiomis statybinėmis atliekomis, gyvulių kaulais bei XIX a. radiniais. Virš įžemio (80 cm gylyje) esantis pilkos žemės sluoksnis sudarė pirminį teritorijos paviršių, kuris galėjo egzistuoti XVIII a.

Kiemo ŠR dalyje tirtame ***šurfe 2*** fiksuotas XVIII–XX a. datuojamas 1,2–2 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 6 horizontų. Iki 30–40 cm gylio fiksuotas XX a. II puse datuojamas horizontas – dabartinis kiemo paviršius. Po juo atidengtas XX a. I pusėje egzistavęs kiemo paviršius, kurį sudarė akmeninis grindinys, dėtas iš 8–22 cm skersmens akmenų. 50–55 cm gylyje buvo 25–40 cm storio XIX a. II pusėje suformuotas kiemo niveliacinis horizontas, sudarytas iš šviesiai pilkos žemės ir plūkto molio. Su esamos vietovės užstatymo pradžia (XIX a. pradžioje) sietinas 70 cm gylyje atidengtas horizontas, kurį sudarė šviesiai pilkos žemės, įvairių statybinių atliekų, akmenų sluoksnis su dominuojančiais XIX a. bei XVIII a. radiniais. Pagal šurfo stratigrafiją matyti, jog šiuo laikotarpiu buvo užpiltas medinis vandens *šulinys*, kurio liekanos atidengtos šurfo R dalyje (2 pav.). Šulinys buvo naudojamas XVIII a. Jo liekanų viršus fiksuotas 90 cm gylyje, kuriame atidengti 2 į žemę įkasti 15 cm skersmens mediniai rąstai (vandens pakėlimo įrangos elementai). 1,25x1,25 m dydžio medinio rentinio, dėto iš 6 cm pločio lentų, liekanos atsidengė 1,2 m gylyje. Šurfo V dalyje išliko to paties laikotarpio 10–30 cm storio pilkšvo šlyno sluoksnis, kuris žymėjo buvusį teritorijos paviršių. Virš įžemio esantis

2 pav. Užupio g. 2, 4. XVIII a. medinio šulinio liekanos šurfe 2. I. Vosyliūtės nuotr.

Fig. 2. Užupio St. 2, 4. The remains of a 18th century wooden well in test pit 2.

3–10 cm storio pilkos žemės sluoksnis sudarė ankstyviausią teritorijos horizontą, kuris gali būti datuojamas XVII a. pabaiga – XVIII a. I puse.

Užupio g. 6 kiemo Š dalyje tirtame ***šurfe 3*** fiksuotas XVI–XX a. datuojamas 1,9–2,15 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 5 horizontų. Vėlyviausias (kiemo niveliacinis) sluoksnis fiksuotas iki 40–50 cm gylio bei iki 1,4 m gylio įkasimo vietoje. Jo apatinėje dalyje fiksuotas 25x50 cm dydžio viena šalia kitos klotų 16 cm pločio medinių lentų fragmentas. Po viršutiniu sluoksniu išliko XIX a. horizontas, kuris siejamas su teritorijoje esančių pastatų statybos ir remonto darbais. Jų metu susiformavo 40–50 cm storio pilkos žemės, įvairių statybinių atliekų sluoksnis su XIX a. radiniais. Su esamos vietovės užstatymo pradžia (XVIII–XIX a. sandūra) sietinas 80 cm gylyje atidengtas horizontas, kurį sudarė tamsiai pilkos žemės, įvairių statybinių atliekų ir XVIII–XIX a. radinių sluoksnis. Prieš esamos vietovės užstatymą XVII a. pabaigoje – XVIII a. I pusėje susiformavo 15–20 cm storio šviesiai pilkos žemės su angliukais ir pavieniais radiniais horizontas, kuris atsidengė 1–1,2 m gylyje. Apatinėje šurfo dalyje (nuo 1,25–1,4 m gylio) išskirtas 50–80 cm storio XVI–XVII a. horizontas su dominuojančiais XVII a. bei pavieniais XVI a. laikotarpio radiniais.

Užupio g. 8 kiemo PV dalyje tirtame ***šurfe 4*** fiksuotas XVI–XX a. datuojamas 2,3–2,4 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 5 horizontų. Iškart po asfaltuota kiemo danga atidengtas XX a. pradžios – vidurio kiemo grindinys, dėtas iš 10–25 cm skersmens akmenų. Po grindiniu buvo piltas niveliacinio smėlio sluoksnis ir betonas. 25 cm gylyje šurfo V dalyje atidengtos 120x60 cm dydžio XIX a. pradžios mūrinio statinio liekanos, prie kurio fragmentiškai išliko to paties laikotarpio grindinys. Statinys buvo mūrytas iš 25x12x6 cm dydžio gelsvų plytų, jo apačia siekta 70–80 cm gylyje. Kartu su mūru išliko ir XIX a. datuojamas pilkos žemės, statybinių atliekų sluoksnis su to paties laikotarpio radiniais. XVIII a. datuojamas horizontas atidengtas nuo 70 cm iki 1,5–1,6 m gylio. Jį sudarė 40–50 cm ir 30 cm storio tamsiai ir šviesiai pilkos žemės, pavienių statybinių atliekų ir gyvulių kaulų sluoksniai su XVIII a. laikotarpio radiniais. XVII a. žemės paviršius atidengtas 1,5–1,6 m gylyje. Jį sudarė 40 cm storio tamsiai pilkos žemės, pavienių smulkių statybinių atliekų, gyvulių kaulų sluoksnis su archeologiniais radiniais. Po juo išliko XVI–XVII a. susiformavęs žemės paviršius, kurį sudarė 15–20 cm storio rudos žemės sluoksnis. Archeologinių vertybių ar jų požymių turinčių liekanų jame nebuvo aptikta.

Kiemo Š dalyje tirtame ***šurfe 5*** fiksuotas XVI–XX a. datuojamas 2,3–2,4 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 5 horizontų. Iškart po asfaltuota kiemo danga atidengtas XX a. pradžios – vidurio kiemo grindinys, dėtas iš 10–25 cm skersmens akmenų. 30–40 cm gylyje fiksuotas XIX a. datuojamas horizontas, sudarytas iš šviesiai pilkos žemės, statybinių atliekų ir gyvulių kaulų. Jame surinkti ir to paties laikotarpio radiniai. XVIII a. datuojamas horizontas atidengtas nuo 90–100 cm iki 1,6 m gylio. Jį sudarė 30–50 cm ir 30 cm storio tamsiai ir šviesiai pilkos žemės, pavienių statybinių atliekų ir gyvulių kaulų sluoksniai su XVIII a. laikotarpio radiniais. XVII a. vidurio – pabaigos žemės paviršius fiksuotas 1,6 m gylyje. Tai 15–20 cm storio tamsiai pilkos žemės, pavienių smulkių statybinių atliekų, gyvulių kaulų sluoksnis su archeologiniais radiniais. 1,75–1,8 m gylyje išliko XVI a. pabai-

gos – XVII a. I pusės horizontas, sudarytas iš rudos žemės su pavienėmis smulkiomis statybinėmis atliekomis, gyvulių kaulais, angliukais ir to paties laikotarpio radiniais. Sluoksnis susiformavo anksčiau šioje teritorijoje buvusių kapinių suardymo metu. XVI a. datuojamas laidojimo horizontas atidengtas 2 m gylyje. Rudos žemės su angliukais sluoksnyje buvo išskirtos trijų 30–35 cm pločio kapų duobių vietos. Vienoje iš jų buvo surasta žmonių kaulų. Viršutinėje kapo duobės dalyje atidengti kojų kaulai (blauzdikauliai ir šeivikauliai), apatinėje dalyje pastebėta smulkesnių kaulų, kurie galėjo priklausyti dar vienam palaidojimui. Peparavus likusias dvi kapo duobes, žmonių kaulų, įkapių ar kitokių archeologinių liekanų nebuvo aptikta. Kapo duobėse surasta tik pavienių akmenų, kurie buvo dedami į kapą. Mirusieji galvomis buvo orientuojami R–V ir V–R kryptimis. Žvalgomųjų tyrimų metu surinktų duomenų neužtenka, norint nustatyti, kokios konfesijos atstovai buvo laidojami kapinėse, tačiau remiantis istoriniais duomenimis, tai gali būti stačiatikių kapinės, egzistavusios prie XVI–XVII a. stovėjusios Šv. Petro ir Povilo cerkvės. Kaip teigia istorikas Romas Firkovičius, Šv. Petro ir Povilo cerkvė stovėjo dabartinių Malūnų, Paupio ir Užupio gatvių sankryžoje (*VAA*, f. 5, b. 4520, l. 5). Yra žinoma, jog 1610 m. per vykusį didelį gaisrą Vilniuje ši cerkvė sudegė.

Vokiečių g. 18 ištirti 2 šurfai, kurių bendras plotas sudarė 9,4 m^2. Vokiečių gatvės PV dalyje (priešais pastatą 18) kastame ***šurfe 1*** įsigilinta iki 2,55 m. Čia fiksuotas 2,35–2,55 m bendro storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 2 horizontų. Viršutinis iki 2,30 m gylio horizontas datuojamas XX a. Tai technogeninio pobūdžio sluoksnis, kuris buvo suformuotas šiluminės trasos įrengimo ir kitų komunikacijų tiesimo metus. Šiame sluoksnyje pasitaikė ir XVII–XIX a. radinių, kurie liudija, jog sluoksnio formavimosi metu šioje vietoje buvo suardyti ankstyvesni horizontai. 2,3 m gylyje šurfo PV dalyje atidengtas 25 cm storio šviesiai pilkos žemės (su iki 10 cm storio tamsiai pilkos žemės tarpsluoksniu) pirminio horizonto fragmentas. Archeologinių vertybių ar jų požymių jame aptikta nebuvo. Horizonto chronologija dėl duomenų stokos lieka neaiški, tačiau viršutinėje jo dalyje surasti XVII a. radiniai liudija, jog tirtoje teritorijoje egzistavo šio laikotarpio sluoksniai. Atidengtas apatinis horizontas galėjo formuotis šiame (XVII a.) arba ankstyvesniame (XVI a. pabaigos) laikotarpyje.

Vokiečių gatvės namo 18 kieme (Šv. Mikalojaus gatvės PR pusėje) tirtame ***šurfe 2*** įsigilinta iki 2,3 m. Čia fiksuotas 1,6–2,3 m storio kultūrinis sluoksnis, sudarytas iš 5 horizontų. Viršutinėje dalyje iki 30–40 cm gylio atidengti XX a. datuojami sluoksniai, suformuoti kiemo niveliavimo metu. Archeologinių vertybių ar jų požymių juose nebuvo aptikta.

Giliau atidengtas XIX a. II pusės – XX a. pradžios horizontas liudija plačios apimties teritorijos perplanavimo darbus, kurių metu šurfo V dalyje iki pat įžemio buvo suardyti ankstyvesni horizontai. Čia sluoksnis formuoja gilų įkasimą, kurio storis siekia 2,3 m. Šurfo R ir P dalyje šio laikotarpio horizontas siekia 30–40 cm storį. Horizonto struktūrą sudarė šviesiai pilka žemė ir griuvenos, jame surinkti gyvulių kaulai, keramikos radiniai, tarp kurių buvo nemažai XIX a. koklių. Taip pat jame pasitaikė ir pavienių XVII a. radinių, kurie galėjo patekti iš ankstyvesnių aplinkinėje teritorijoje buvusių ir perkastų sluoksnių arba buvo atvežti su gruntu iš kitų Vilniaus senamiesčio vietų.

Šurfo P ir PV dalyje 70 cm gylyje fiksuotas XIX a. I pusėje egzistavęs 1,1–1,2 m storio horizontas su dominuojančiais to paties laikotarpio ir pavieniais ankstyvesniais (XVII–XVIII a.) radiniais. Sluoksnyje aptikti du architektūriniai–urbanistiniai elementai: XIX a. pradžios menkai išlikusio grindinio fragmentai (šurfo P dalyje) ir to paties laikotarpio medinio *šulinio* liekanos (3 pav.). 50x40 ir 20x20 cm dydžio grindinio fragmentai atidengti 70 cm gylyje. ŠV kryptimi grindinys nuožulnėjo. Matyt, jis buvo formuotas nedideliame plote prie šulinio vietos. Šulinio viršus fiksuotas 90 cm gylyje, jis smarkiai apardytas, mediena – sutręšusi. Aiškesnis šulinio kontūras išryškėjo 1,6 m gylyje (atidengto fragmento dydis – 1,2 x 0,6 m). Rentinys formuotas iš medinių 1,2 m ilgio lentų. XIX a. II pusėje šulinys nebenaudotas ir buvo užpiltas. Tuo pačiu laikotarpiu buvo suardytas ir prie jo buvęs grindinys.

Įrengiant šulinį ir grindinį, buvo suardytas ankstyvesnis XVIII a. horizontas, kurio fragmentas išliko šurfo R kampe. Tai 60 cm gylyje fiksuotas 40–50 cm storio tamsiai pilkos žemės, statybinių atliekų sluoksnis su gyvulių kaulais ir XVIII a. radiniais. Jis liudija aplinkinėje teritorijoje vykusį urbanizacijos procesą, kurio metu galėjo vyrauti retas užstatymas, buvo statomi pavieniai mūriniai ar pusiau mūriniai (mūriniais pamatais ir cokoliu bei medinėmis sienomis) statiniai.

Apatinėje šurfo dalyje išskirtas ankstyviausias XVIII a. pradžia datuojamas kultūrinio sluoksnio horizontas, kurį sudarė 3 sluoksniai: 20–25 cm storio pilka žemė, 10–20 cm storio šviesiai ruda smėlinga žemė ir 6–10 cm storio virš įžemio esanti pilka žemė be archeologinių radinių. Tuo metu tirta teritorija buvo tuščia ir nenaudojama.

3 pav. Vokiečių g. 18. XIX a. medinio šulinio liekanos šurfe 2. I. Vosyliūtės nuotr.

Fig. 3. Vokiečių St. 18. The remains of a 19th century wooden well in test pit 2.

The field evaluations in Vilnius Old Town

In 2010, an evaluation was conducted in the territory of the old city of Vilnius and its suburbs.

A 4 m^2 test pit was excavated at Labdarių St. 6 and a 1.6–2.3 m thick 16th–20th century cultural layer was recorded in it (Fig. 1). The lower horizon layers with their isolated sherds of household pottery, brickbats, lime, and burnt brickbats attest that production activities could have occurred at this site during the 16th–17th centuries.

In the three test pits (a total of 11.72 m^2) excavated at Paupio St. 27, 29, a 1.9–2.2 m thick cultural layer with four horizons was recorded. A layer formed in the second half of the 19th–20th centuries during the locality's development was found at a depth of up to 0.7–1.3 m. Prior to its development, a levelling horizon was formed in the first half of the 19th century in order to level the relief and dry out a damp locality. Isolated late 18th–19th-century finds were encountered in it. The horizon above the sterile soil consisted of a 10–20 cm layer of damp, greyish sandy loam. This layer contained very fine construction waste, small pieces of lime mortar, animal bones, and several 17th–18th-century potsherds. Judging from the structure, the layer was alluvial with signs of construction activity. This layer also contained the remains of stone and wood structures. A 1 x 1.50 m fragment of a stone structure was unearthed in test pit 3 (in the S part of the area), which attests that the stones had been laid deliberately in order to reduce the locality's dampness and swampiness. Fragments of two long boards were also found at a depth of 2 m in test pit 1 (in the N part of the area). There is insufficient data to state what the nature of the structure was, but it could have been the remains of a fence, well, footpath, or other structure.

Two test pits (a total of 5 m^2) were excavated at Rūdninkų St. 13. A 15th–20th-century cultural layer up to 2.9 m thick and consisting of four horizons was recorded in them. The remains of paving that had survived fragmentally and came from two different periods (second half of the 18th and the early 17th centuries), the remains of a 17th-century wooden structure with no clear purpose, and the foundation of a 19th-century building were discovered.

Two test pits (a total of 8 m^2) were excavated at Rūdninkų St. 16. A 16th–20th-century cultural layer that was up to 3.3 m thick and had five horizons was recorded. A 10–20 cm thick clay horizon, which could have existed up until the late 19th-century was unearthed at a depth of 2 m. A 16th–17th-century horizon that contained finds from that period survived under it.

A 3.78 m^2 test pit was excavated at Subačiaus St. 8. The cultural layer in it was 1.5–2.05 m thick and in a large part of the test pit had been destroyed down to sterile soil through digging in the 20th-century. 16th–19th-century finds were collected in it, attesting that an earlier archaeological horizon had been destroyed during the formation of these layers.

Five test pits (a total of 20.8 m^2) were excavated at Užupio St. 2, 4, 6, and 8.

A 1–1.15 m thick, 18th–20th-century cultural layer with three horizons was recorded in test pit 1 at Užupio St. 2, 4. The layer of grey soil at a depth of 80 cm comprised the area's original surface, which could have existed in the 18th century. A 1.2–2 m thick, 18th–20th-century cultural layer with six horizons was

recorded in test pit 2. Stone courtyard paving from the first half of the 20th century was unearthed in it. The horizon that was unearthed at a depth of 70 cm and contained construction waste, stones, and predominantly 18th–19th-century finds should be connected with the beginning of this locality's development (early 19th century). On the basis of the test pit's stratigraphy it is seen that a wooden well used in the 18th century was filled in at this time (Fig. 2). The remains of this well were unearthed in the E part of the test pit.

A 1.9–2.15 m thick, 16th–20th-century cultural layer with five horizons was recorded in test pit 3 at Užupio St. 6.

A 2.3–2.4 m thick, 16th–20th-century cultural layer with five horizons was recorded in test pit 4 at Užupio St. 8. It contained the remains of an early 19th-century, 120 x 60 cm masonry structure and a layer from the same period. 18th and 17th-century horizons with isolated construction waste, animal bones, and archaeological finds were recorded. A 2.3–2.4 m thick, 16th–20th-century cultural layer with five horizons was recorded in test pit 5. The layer had formed earlier than the destruction of the burials that existed in this area. A 16th-century burial horizon was unearthed at a depth of 2 m and three grave pits were distinguished. One of them contained the remains of a burial. The data collected during the evaluation are insufficient for determining to which religion the deceased belonged. But judging from the historical data the burials could have belonged to an Orthodox cemetery, which was located near the Orthodox Church of SS Peter and Paul that existed in the 16th–17th centuries.

Two test pits (a total of 9.4 m^2) were excavated at Vokiečių St. 18. A 2.35–2.55 m thick 17th–20th-century cultural layer with two horizons was recorded in test pit 1. A 1.6–2.3 m thick cultural layer with five horizons was recorded in test pit 2. Fragments of early 19th-century paving and the remains of a wooden well from that time were discovered (Fig. 3). It was noticed that during their creation an earlier 18th-century horizon, a fragment of which had survived in the E corner of the test pit, had been destroyed. A 40–50 m thick layer of dark grey soil and construction waste that contained animal bones and 18th-century finds was recorded at a depth of 60 cm. It attests to the urbanisation process that had been occurring in the vicinity. During this process sparse development could have predominated and individual masonry or semi-masonry (with a masonry foundation and socle and wooden walls) structures have been erected. The earliest cultural layer horizon, which had formed prior to the early 18th century, was distinguished at the bottom of the test pit. At that time the evaluated area was empty and unused.

Robertas Žukovskis

Žvalgomieji tyrimai Subačiaus gatvėje 41

2010 m. birželio mėnesį APC atliko žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus Vilniuje, Subačiaus g. 41, Tarptautinės Amerikos mokyklos (*American International School of Vilnius*) teritorijoje, į P nuo mokyklos pastato esančioje sporto aikštelėje ir kalvos šlaite. Šioje vietoje planuojama pastatyti naują sporto salę. 2002 m. archeologas K. Katalynas vykdė archeologinius žvalgymus į Š nuo mokyklos pastato, ties Subačiaus–Maironio gatvių sankryža įrengiant Subačiaus apžvalgos aikštelę.